

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

28 март 2019 година *

„Преюдициално запитване — Член 102 ДФЕС — Принципи на равностойност и ефективност — Директива 2014/104/ЕС — Член 9, параграф 1 — Член 10, параграфи 2—4 — Членове 21 и 22 — Искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Действие на националните решения — Давностни срокове — Транспониране — Прилагане във времето“

По дело C-637/17

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa (Районен съд Лисабон, Португалия) с акт от 25 юли 2017 г., постъпил в Съда на 15 ноември 2017 г., в рамките на производство по дело

Cogeco Communications Inc.

срещу

Sport TV Portugal SA,

Controlinveste-SGPS SA,

NOS-SGPS SA,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: Ал. Арабаджиев (докладчик), председател на състава, Т. von Danwitz, Е. Levits, С. Vajda и Р. G. Xuereb, съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: М. Ferreira, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 15 ноември 2018 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за Cogeco Communications Inc., от М. Sousa Ferro и Е. Ameye, advogados,
- за Sport TV Portugal SA, от С. I. Pinto Xavier и М. Pena Machete, advogados,

* Език на производството: португалски.

- за Controlinveste-SGPS SA, от P. J. de Sousa Pinheiro и L. Montenegro, advogados,
- за NOS-SGPS SA, от G. Machado Borges, J. Vieira Peres, G. Andrade e Castro и M. Martins Pereira, advogados,
- за португалското правителство, от L. Inez Fernandes, M. Figueiredo и D. Sousa, в качеството на представители,
- за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от S. Fiorentino, avvocato dello Stato,
- за Европейската комисия, от P. Costa de Oliveira, B. Ernst, G. Meessen и C. Vollrath, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 17 януари 2019 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 9, параграф 1, член 10, параграфи 2—4, член 21, параграф 1 и член 22 от Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията (ОВ L 349, 2014 г., стр. 1), както и на член 102 ДФЕС и на принципите на равностойност и ефективност.
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Cogeco Communications Inc., от една страна, и Sport TV Portugal SA, Controlinveste-SGPS SA и NOS-SGPS SA, от друга, във връзка с поправянето на вредите, произтичащи от антиконкурентните практики на Sport TV Portugal като дъщерно дружество на Controlinveste-SGPS и NOS-SGPS.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Член 1, параграф 1 от Директива 2014/104 предвижда:

„С настоящата директива се установяват определени правила, необходими да се гарантира, че всеки, който е претърпял вреда вследствие на нарушение на конкурентното право от страна на предприятие или сдружение на предприятия, може ефективно да упражни правото си да претендира от това предприятие или сдружение обезщетение в пълен размер за тази вреда. Освен това с нея се установяват правила за насърчаване на конкуренция на вътрешния пазар без нарушения и отстраняване на пречките пред правилното му функциониране чрез осигуряване на равностойна защита в целия Съюз за всеки, претърпял такава вреда“.

4 Член 2 от тази директива гласи:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

1) „нарушение на конкурентното право“ означава нарушение на член 101 или член 102 ДФЕС или на националното конкурентно право;

[...]

3) „национално конкурентно право“ означава разпоредбите на националното право, с които принципно се преследват същите цели като целите на член 101 и член 102 ДФЕС и които се прилагат по едно и също дело, успоредно с конкурентното право на Съюза съгласно член 3, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003, като се изключват разпоредбите на националното право, в които се предвиждат наказателноправни санкции за физически лица, освен доколкото тези наказателноправни санкции са средство, чрез което се осигурява прилагането на правилата в областта на конкуренцията, приложими към предприятията;

[...]

12) „окончателно решение за установяване на нарушение“ означава решение за установяване на нарушение, което не може или вече не може да бъде обжалвано по обичайния ред;

[...]“.

5 Член 9, параграф 1 от посочената директива предвижда:

„Държавите членки гарантират, че всяко нарушение на конкурентното право, установено с окончателно решение на национален орган за защита на конкуренцията или на съд, упражняващ съдебен контрол, се счита за безспорно за целите на иск за обезщетение за вреди, предявен пред техните национални съдилища съгласно член 101 или член 102 ДФЕС и националното конкурентно право“.

6 Член 10, параграфи 2—4 от същата директива гласи:

„2. Давностните срокове не започват да текат, преди нарушението на конкурентното право да бъде прекратено и ищецът да узнае или да може разумно да се предполага, че знае за:

а) поведението и факта, че то представлява нарушение на конкурентното право;

б) факта, че нарушението на конкурентното право му е причинило вреда; и

в) кой е нарушителят.

3. Държавите членки гарантират, че давностният срок за предявяване на иск за обезщетение за вреди е най-малко пет години.

4. Държавите членки гарантират, че давностният срок се спира или, в зависимост от националното право, прекъсва, ако орган за защита на конкуренцията предприеме действие с цел разследване или образуване на производство във връзка с нарушение на конкурентното право, което е свързано с иска за обезщетение за вреди. Спреният срок се възобновява най-рано една година, след като решението за установяване на нарушение е станало окончателно или производството е прекратено на друго основание“.

7 Член 21, параграф 1 от Директива 2014/104 гласи:

„Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, до 27 декември 2016 г. Те незабавно съобщават на Комисията текста на тези разпоредби.

Когато държавите членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Редът и условията на позоваване се определят от държавите членки“.

8 Член 22 от тази директива предвижда:

„1. Държавите членки гарантират, че националните мерки, които са приели в съответствие с член 21, за да се съобразят с материалноправните разпоредби на настоящата директива, нямат обратно действие.

2. Държавите членки гарантират, че всички различни от посочените в параграф 1 национални мерки, които са приели в съответствие с член 21, не се прилагат за иски за обезщетение за вреди, с които техните националните съдилища са сезирани преди 26 декември 2014 г.“.

Португалското право

9 Член 498 от Código Civil (Граждански кодекс) предвижда:

„1. Правото на обезщетение за вреди се погасява с тригодишна давност, която започва да тече от момента, в който увреденото лице е узнало за правото, с което разполага, дори ако отговорното лице и точният размер на вредите са неизвестни, без да се засяга общата давност за слуцаите, в които е изтекъл съответният срок от вредоносното събитие.

[...]“.

10 Член 623 от Código de Processo Civil (Граждански процесуален кодекс) гласи:

„Влязлата в сила осъдителна присъда от наказателното производство установява спрямо трети лица оборима презумпция за наличието на фактите, които се отнасят до наказуемостта и признаците от състава на престъплението, а също и до характеристиките на престъплението, във всички граждански производства относно правоотношения, зависещи от извършването на престъплението“.

11 Съгласно член 24 от Lei n° 23/2018 — Direito a indemnização por infração ao direito da concorrência, transpõe a Diretiva 2014/104/UE, do Parlamento Europeu e do Conselho, de 26 de novembro de 2014, relativa a certas regras que regem as ações de indemnização no âmbito do direito nacional por infração às disposições do direito da concorrência dos Estados-Membros e da União Europeia, e procede à primeira alteração à Lei n° 19/2012, de 8 de maio, que aprova o novo regime jurídico da concorrência, e à quarta alteração à Lei n° 62/2013, de 26 de agosto, Lei de Organização do Sistema Judiciário (Закон № 23/2018 за правото на обезщетение при нарушение на конкурентното право, за транспониране на Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на иски за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията и за първо изменение на Закон № 19/2012 от 8 май за установяване на нова уредба в областта на конкуренцията и четвърто изменение на Закон № 62/2013 от 26 август за организацията на съдебната система) от 5 юни 2018 г. (*Diário da República*, серия 1, № 107, 5 юни 2018 г.), който транспонира Директива

2014/104 в португалското право, материалноправните разпоредби на този закон, в това число относно тежестта на доказване, не се прилагат с обратна сила, а процесуалноправните му разпоредби не се прилагат по отношение на искове, предявени преди влизането му в сила.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 12 Установеното в Канада дружество Cogeco Communications е акционер в Cabovisão — Televisão Por Cabo SA (наричано по-нататък „Cabovisão“), през периода от 3 август 2006 г. до 29 февруари 2012 г.
- 13 На 30 април 2008 г. Cabovisão и Sport TV Portugal сключват договор за разпространение на програмата на телевизионен канал.
- 14 На 30 юли 2009 г. Cabovisão подава жалба до Autoridade da Concorrência (Орган за защита на конкуренцията, Португалия) срещу ZON Multimédia, Serviços de Telecomunicações e Multimédia-SGPS SA, ZON TV Cabo Portugal SA, Sport TV Portugal и ZON Conteúdos — Actividade de Televisão e de Produção de Conteúdos SA, в която се оплаква от антиконкурентни практики на пазара на платените спортни телевизионни канали, и по-конкретно от дискриминационна ценова политика, съставляваща според него злоупотреба с господстващо положение.
- 15 Органът за защита на конкуренцията прекратява производството по жалбата по отношение на всички посочени в нея дружества освен Sport TV Portugal.
- 16 С решение от 14 юни 2013 г. Органът за защита на конкуренцията приема, че Sport TV Portugal е извършило злоупотреба с господстващо положение по смисъла на член 102 ДФЕС и на съответстващата му национална разпоредба и му налага глоба в размер на 3 730 000 EUR.
- 17 Sport TV Portugal обжалва това решение пред Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão (Съд по въпросите на конкуренцията, регулацията и надзора, Португалия). Този съд уважава частично жалбата на Sport TV Portugal, като приема, че член 102 ДФЕС не е приложим в случая, тъй като не е доказано, че обсъжданата търговска практика може да повлияе върху търговията между държавите членки по смисъла на този член. Затова посочената юрисдикция намалява размера на наложената глоба на 2 700 000 EUR.
- 18 Sport TV Portugal подава въззивна жалба срещу акта на първоинстанционния съд до Tribunal da Relação de Lisboa (Апелативен съд Лисабон, Португалия). С решение от 11 март 2015 г. той потвърждава обжалвания съдебен акт.
- 19 На 27 февруари 2015 г. Cogeco Communications предявява иск пред Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa (Районен съд Лисабон, Португалия) с ответници в частност Sport TV Portugal и неговите дружества майки. Искът е за обезщетение за вредите, които Cogeco Communications твърди, че е претърпяло поради антиконкурентните практики на Sport TV Portugal през периода от 3 август 2006 г. до 30 март 2011 г. Cogeco Communications моли съда първо да приеме за установено, че тези практики съставляват нарушение на член 102 ДФЕС и/или на съответстващата му национална разпоредба. В това отношение посоченият съд приема, че тази страна все още има възможност да докаже пред него, че обсъжданата в главното производство злоупотреба влияе върху търговията между държавите членки.
- 20 Ответниците в главното производство поддържат, че дори да се допусне, че Cogeco Communications е имало право на обезщетение за претендираните от него вреди, това негово право вече е погасено по давност. Всъщност приложимото по спора в главното производство португалско право в областта на извъндоговорната отговорност предвиждало тригодишен

давностен срок, който започнал да тече на 30 април 2008 г., датата на сключването на договора за разпространение, упоменат в точка 13 от настоящото решение, на 30 юли 2009 г., датата на подаването на жалбата на Cogeco Communications до Органа за защита на конкуренцията, на 30 март 2011 г., датата на преустановяването на антиконкурентните деяния, или най-късно на 29 февруари 2012 г., датата на продажбата на Sabovisão от Cogeco Communications. Ответниците в главното производство поясняват, че на всяка от тези дати Cogeco Communications е разполагало с цялата необходима информация, за да прецени дали има или няма право на обезщетение.

- 21 Cogeco Communications твърди, че давностният срок по член 498 от Гражданския кодекс е започнал да тече едва от датата на приемане на решението на Органа за защита на конкуренцията, а именно от 14 юни 2013 г. Всъщност едва това решение му осигурило цялата необходима информация, за да узнае за наличието на практики, които противоречат на конкурентното право, и за да предяви правото си на обезщетение. Преди това решение на Органа за защита на конкуренцията можело да се говори само за подозрение за нарушение на правилата за конкуренция. Според Cogeco Communications посоченият давностен срок при всички случаи спрял да тече по време на производството пред Органа за защита на конкуренцията.
- 22 Запитващата юрисдикция уточнява, че спорът в главното производство се води между частни дружества, че разглежданият от нея иск е предявен преди изтичането на срока за транспониране на Директива 2014/104 и че към момента на предявяване на иска Директивата все още не е била транспонирана в португалския правен ред.
- 23 При тези обстоятелства Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa (Районен съд Лисабон, Португалия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Може ли член 9, параграф 1 и член 10, параграфи [2—4] от Директива [2014/104], както и останалите ѝ разпоредби или приложимите общи принципи от правото на Европейския съюз да се тълкуват в смисъл, че пораждат права за частноправен субект (в случая акционерно търговско дружество по канадското право), на които последният може да се позове в съдебно производство срещу друг частноправен субект (в случая акционерно търговско дружество по португалското право) във връзка с иск за обезщетение за вреди, за които се твърди, че са настъпили в резултат на извършено нарушение на правото в областта на конкуренцията, по-специално ако към датата на предявяване на този иск (27 февруари 2015 г.) все още не е изтекъл срокът по член 21, параграф 1 от тази директива, предоставен на държавите членки за нейното транспониране в националното право?
- 2) Може ли член 10, параграфи [2—4] от Директива [2014/104], както и останалите ѝ разпоредби или приложимите общи принципи от правото на Европейския съюз да се тълкуват в смисъл, че не допускат разпоредба от националното право като член 498, параграф 1 от [Гражданския кодекс] — приложима към факти, настъпили преди публикуването на Директивата, преди влизането ѝ в сила и преди определената дата за транспонирането ѝ, във връзка с иск, предявен също преди последната дата — в която:
- а) се определя тригодишен давностен срок за право на обезщетение въз основа на извъндоговорна гражданска отговорност;
- б) се предвижда, че тригодишният срок започва да тече от момента, в който увреденото лице е узнало за правото, с което разполага, макар да са неизвестни отговорното лице и точният размер на вредите, и
- в) няма норма, която да налага или допуска спиране или прекъсване на този срок само поради вземането на мерки от орган за защита на конкуренцията в рамките на разследване или на производство във връзка с нарушение на правото в областта на конкуренцията, с което нарушение е свързан искът за обезщетение?

- 3) Може ли член 9, параграф 1 от Директива [2014/104], както и останалите ѝ разпоредби или приложимите общи принципи от правото на Европейския съюз да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална разпоредба като член 623 от [Гражданския процесуален кодекс] — приложима към факти, настъпили преди публикуването на Директивата, преди влизането ѝ в сила и преди определената дата за транспонирането ѝ, във връзка с иск, предявен също преди последната дата — в която:
- а) се предвижда, че окончателно решение за налагане на наказание, постановено в административнонаказателно производство, не поражда последици в гражданските производства, предмет на които са правоотношения, зависещи от извършването на нарушението? Или (според тълкуването)
 - б) се предвижда, че за третите лица такова окончателно решение за налагане на наказание, постановено в административнонаказателно производство, представлява само оборима презумпция за наличието на фактите, които се отнасят до наказуемостта и признаците от състава на нарушението, в гражданските производства, предмет на които са правоотношения, зависещи от извършването на нарушението?
- 4) Може ли член 9, параграф 1, член 10, параграфи [2—4] от Директива [2014/104], член 288, трета алинея ДФЕС или някоя друга норма от първичното или вторичното право, съдебна практика или приложими общи принципи от правото на Европейския съюз да се тълкуват в смисъл, че не допускат прилагането на норми от националното право като член 498, параграф 1 от [Гражданския кодекс] и член 623 от [Гражданския процесуален кодекс] — приложими към факти, настъпили преди публикуването, влизането в сила и определената дата за транспониране на Директивата, във връзка с иск, предявен също преди последната дата — които не отразяват съдържанието и целта на Директивата и съответно не са насочени към постигане на преследвания с нея резултат?
- 5) При условията на евентуалност — само ако Съдът на Европейския съюз отговори утвърдително на някой от предходните въпроси — може ли член 22 от Директива [2014/104], както и останалите ѝ разпоредби или приложимите общи принципи от правото на Европейския съюз да се тълкуват в смисъл, че не допускат прилагането в настоящия случай от националния съд на член 498, параграф 1 от [Гражданския кодекс] и член 623 от [Гражданския процесуален кодекс] в настоящата им редакция, но тълкувани и прилагани така, че да бъдат съвместими с разпоредбите на член 10 от Директива [2014/104]?
- 6) При утвърдителен отговор на петия въпрос, може ли частноправен субект да се позове на член 22 от Директива [2014/104] срещу друг частноправен субект пред национален съд в производство по иск за обезщетение за вредите, настъпили в резултат на извършено нарушение на правото в областта на конкуренцията?“.

По преюдициалните въпроси

По петия и шестия въпрос

- 24 С петия и шестия въпрос, които следва да се разгледат заедно на първо място, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 22 от Директива 2014/104 трябва да се тълкува в смисъл, че тази директива се прилага по отношение на спора в главното производство.
- 25 Що се отнася до прилагането на Директива 2014/104 във времето, следва да се отбележи, че тя съдържа особена разпоредба, която изрично определя условията за прилагането на процесуалноправните и материалноправните ѝ разпоредби във времето.

- 26 Конкретно, от една страна, съгласно член 22, параграф 1 от Директива 2014/104 държавите членки е трябвало да гарантират, че националните мерки, които са приели в съответствие с член 21, за да се съобразят с материалноправните разпоредби на тази директива, нямат обратно действие.
- 27 От друга страна, съгласно член 22, параграф 2 от Директива 2014/104 държавите членки е трябвало да гарантират, че всички национални мерки, които са приели, за да се съобразят с процесуалноправните разпоредби на тази директива, не се прилагат за искиове за обезщетение за вреди, с които националните съдилища са сезирани преди 26 декември 2014 г.
- 28 По аргумент за противното обаче от член 22, параграф 2 от Директива 2014/104 следва, че държавите членки са разполагали с дискреционно правомощие при транспонирането на Директивата да решат дали националните правила за транспонирането на процесуалноправните й разпоредби да се прилагат или да не се прилагат за исковите за обезщетение за вреди, предявени след 26 декември 2014 г., но преди датата на транспонирането на Директивата или най-късно преди изтичането на срока за транспонирането й.
- 29 В този смисъл, ако при упражняването на това правомощие някои държави членки са решили вътрешноправните им разпоредби, транспониращи процесуалноправните разпоредби на Директива 2014/104, да не се прилагат за исковите за обезщетение за вреди, предявени преди датата на влизане в сила на тези национални разпоредби, исковите, предявени след 26 декември 2014 г., но преди изтичането на срока за транспониране на тази директива, продължават да се уреждат единствено от националните процесуални норми, които са били вече в сила преди транспонирането на Директивата.
- 30 Същото важи на още по-голямо основание за националните разпоредби, приети от държавите членки в съответствие с член 21 от Директива 2014/104, за да се съобразят с материалноправните разпоредби на Директивата, доколкото, както следва от текста на член 22, параграф 1 от Директивата, тези национални разпоредби не трябва да имат обратно действие.
- 31 В настоящия случай, от една страна, е безспорно, че Cogeco Communications предявява иска за обезщетение за вреди на 27 февруари 2015 г., тоест преди изтичането на срока за транспониране на Директива 2014/104 и преди транспонирането на тази директива в португалския правен ред със Закон № 23/2018.
- 32 От друга страна, видно от преписката, с която разполага Съдът, с член 24 от посочения закон португалският законодател предвижда националните норми, които транспонират процесуалноправните разпоредби на Директивата, да не се прилагат за исковите за обезщетение за вреди, предявени преди влизането в сила на посочения закон.
- 33 При тези условия и предвид факта, че член 22, параграф 1 от Директива 2014/104 забранява обратното действие на материалноправните разпоредби на португалското право, приети в съответствие с член 21 от Директивата, следва да се приеме, че при всички положения тази директива е неприложима *ratione temporis* по отношение на спора в главното производство.
- 34 По изложените съображения на петия и шестия въпрос следва да се отговори, че член 22 от Директива 2014/104 трябва да се тълкува в смисъл, че тази директива не се прилага по отношение на спора в главното производство.

По втория въпрос и по първата част от четвъртия

- 35 В самото начало следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда задачата на последния е да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът следва да преформулира въпросите, които са му зададени. Формалното посочване от националната юрисдикция на някои разпоредби от правото на Съюза в преюдициалния ѝ въпрос не е пречка Съдът да даде на тази юрисдикция всички насоки за тълкуване, които могат да бъдат полезни за решаването на делото, с което е сезирана, независимо дали тя е посочила съответните разпоредби във въпросите си. В това отношение Съдът следва да изведе от цялата информация, предоставена от националния съд, и по-специално от мотивите на акта за преюдициално запитване, разпоредбите от правото на Съюза, които изискват тълкуване предвид предмета на спора (решение от 27 юни 2017 г., *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, т. 36 и цитираната съдебна практика).
- 36 В настоящия случай, за да се дадат на националната юрисдикция полезни насоки за тълкуване, предвид цялата предоставена от запитващата юрисдикция информация, предвид становищата на Cogeco Communications, Sport TV Portugal, Controlinveste-SGPS, NOS-SGPS, португалското правителство и Европейската комисия, както и предвид дадения отговор по петия и шестия въпрос следва да се преформулират вторият въпрос и частта от четвъртия въпрос, която се отнася до съвместимостта на национална правна уредба като член 498, параграф 1 от Гражданския кодекс с правото на Съюза.
- 37 Всъщност от акта за преюдициално запитване личи, че Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa (Районен съд Лисабон) иска по-конкретно да установи дали член 102 ДФЕС и принципите на ефективност и равностойност трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която, от една страна, предвижда, че давностният срок във връзка с исковете за обезщетение за вреди е тригодишен и започва да тече от момента, в който увреденото лице е узнало за правото си на обезщетение, дори да не са известни отговорното за нарушението лице и точният размер на вредите, и от друга страна, не предвижда възможност за спиране или прекъсване на този срок по време на производството пред националния орган за защита на конкуренцията.
- 38 В това отношение следва да се припомни, че член 102 ДФЕС има директен ефект в отношенията между частноправни субекти и предоставя права на правните субекти, които националните юрисдикции трябва да охраняват (вж. в този смисъл решение от 5 юни 2014 г., *Kone и др.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, т. 20 и цитираната съдебна практика).
- 39 Пълната ефективност на член 102 ДФЕС и конкретно полезното действие на установената в този член забрана биха били поставени под въпрос, ако не е възможно всеки да иска да бъдат поправени вредите, които евентуално е претърпял вследствие на злоупотреба от страна на господстващо предприятие, която може да ограничи или наруши конкуренцията (вж. по аналогия решение от 5 юни 2014 г., *Kone и др.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, т. 21 и цитираната съдебна практика).
- 40 В този смисъл всеки има право да иска да бъдат поправени претърпените от него вреди, когато съществува причинно-следствена връзка между тези вреди и забранена от член 102 ДФЕС злоупотреба с господстващо положение (вж. по аналогия решение от 5 юни 2014 г., *Kone и др.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, т. 22 и цитираната съдебна практика).
- 41 Правото на всяко лице да иска поправянето на такава вреда всъщност укрепва действието на правилата на Съюза в областта на конкуренцията и може да възпре извършването на злоупотреби с господстващо положение, които могат да ограничат или нарушат конкуренцията,

като по този начин се допринася за поддържането на ефективно равнище на конкуренция в Европейския съюз (вж. в този смисъл решение от 5 юни 2014 г., *Kone* и др., C-557/12, EU:C:2014:1317, т. 23 и цитираната съдебна практика).

- 42 В отсъствието на правна уредба на Съюза в тази област правилата за упражняване на правото да се търси обезщетение за вредите, произтичащи от забранена от член 102 ДФЕС злоупотреба с господстващо положение, включително правилата за давностните срокове, трябва да се уредят от националната правна система на всяка държава членка при спазване на принципите на равностойност и ефективност (вж. по аналогия решение от 5 юни 2014 г., *Kone* и др., C-557/12, EU:C:2014:1317, т. 24).
- 43 В този смисъл правилата, приложими относно съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които субектите черпят от директния ефект на правото на Съюза, не трябва да са по-неблагоприятни от правилата относно сходни съдебни производства във вътрешното право (принцип на равностойност) и не трябва да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност) (решение от 5 юни 2014 г., *Kone* и др., C-557/12, EU:C:2014:1317, т. 25).
- 44 В това отношение и конкретно в областта на конкурентното право тези правила не трябва да възпрепятстват ефективното прилагане на член 102 ДФЕС (вж. в този смисъл решение от 5 юни 2014 г., *Kone* и др., C-557/12, EU:C:2014:1317, т. 26).
- 45 В този контекст, доколкото давностните срокове са част от правилата за упражняване на правото да се иска обезщетение за вредите, произтичащи от нарушение на конкурентното право, следва първо да се съобрази португалският режим на давността в неговата цялост, както отбелязва генералният адвокат в точка 81 от заключението си.
- 46 Второ, следва да се вземат предвид особеностите на делата в областта на конкурентното право, и по-конкретно обстоятелството, че предявяването на исковете за обезщетение за вреди поради нарушение на конкурентното право на Съюза по принцип налага извършването на сложен фактически и икономически анализ.
- 47 При тези условия следва да се отбележи, че всяка национална правна уредба, която определя началния момент на давностния срок, продължителността на този срок и правилата за спирането и прекъсването му, трябва да е адаптирана спрямо особеностите на конкурентното право и спрямо целите на прилагането на неговите норми от съответните лица, за да не се изгуби пълната ефективност на член 102 ДФЕС.
- 48 Оттук следва, че давностният срок не може да е дотогава кратък, че в съчетание с останалите правила за давността да прави практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правото да се иска обезщетение.
- 49 Кратките давностни срокове, които започват да текат, преди лицето, увредено от нарушение на конкурентното право на Съюза, да може да узнае кой е извършителят на това нарушение, биха могли да направят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правото да се иска обезщетение.
- 50 Всъщност, за да може увреденото лице да предяви иск за обезщетение за вреди, абсолютно необходимо е то да знае кое е отговорното лице за нарушението на конкурентното право.
- 51 Същото важи при кратък давностен срок, който не може да бъде спрял или прекъснат по време на производствата, в които се взема окончателно решение от националния орган за защита на конкуренцията или от съд, упражняващ контрол.

- 52 Всъщност адекватността на давностния срок от гледна точка на изискванията на принципа на ефективност е от особена важност както за исковете за обезщетение за вреди, предявявани без връзка с дадено окончателно решение на национален орган за защита на конкуренцията, така и за исковете, предявявани вследствие от такова решение. Що се отнася до последно споменатите искове, ако давностният срок, който започва да тече преди приключването на производствата, в които се взема окончателно решение от националния орган за защита на конкуренцията или от упражняващ контрол съд, е твърде кратък спрямо продължителността на тези производства и не може нито да бъде спрян, нито да бъде прекъснат през времетраенето им, не е изключено този давностен срок да изтече още преди приключването на въпросните производства. В този случай всяко увредено лице би се оказало в невъзможност да предяви искове въз основа на окончателно решение за установяване на нарушение на правилата на Съюза в областта на конкуренцията.
- 53 В този контекст следва да се приеме, че тригодишен давностен срок като приложимия в главното производство, който, от една страна, започва да тече от момента, в който увреденото лице е узнало за правото си на обезщетение, дори да не е известно отговорното за нарушението лице, и от друга страна, не може да бъде спрян или прекъснат по време на производство пред националния орган за защита на конкуренцията, прави практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правото на обезщетение в пълен размер.
- 54 Що се отнася до принципа на равностойност, видимо в настоящия случай този принцип не е нарушен, тъй като е безспорно, че националните правила за давностния срок се прилагат както за основаните на правото на Съюза искове за обезщетение за вреди, така и за основаните на националното право и приложимостта им не зависи от това дали правото да се иска обезщетение за вреди в пълен размер произтича от нарушение на националните правила в областта на конкуренцията или от нарушение на конкурентното право на Съюза.
- 55 По изложените съображения на втория въпрос и на частта от четвъртия въпрос, която се отнася до съвместимостта на национална правна уредба като член 498, параграф 1 от Гражданския кодекс с правото на Съюза, следва да се отговори, че член 102 ДФЕС и принципът на ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която, от една страна, предвижда, че давностният срок във връзка с исковете за обезщетение за вреди е тригодишен и започва да тече от момента, в който увреденото лице е узнало за правото си на обезщетение, дори да не е известно отговорното за нарушението лице, и от друга страна, не предвижда възможност за спиране или прекъсване на този срок по време на производство пред националния орган за защита на конкуренцията.

По третия въпрос и по втората част от четвъртия

- 56 С третия въпрос и с частта от четвъртия въпрос, която се отнася до съвместимостта на национална правна уредба като член 623 от Гражданския процесуален кодекс с правото на Съюза, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 102 ДФЕС и принципите на ефективност и равностойност допускат национална правна уредба, която предвижда, че окончателната констатация за нарушение на конкурентното право, направена в санкционно производство пред националния орган за защита на конкуренцията, не е задължителна за националния съд, сезиран с иск за обезщетение за вреди във връзка с наличието на нарушение на конкурентното право, или че създава само оборима презумпция в това отношение.
- 57 В това отношение следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда въпросите, които са свързани с тълкуването на правото на Съюза и са поставени от националния съд в нормативната и фактическа рамка, която той определя съгласно своите правомощия и проверката на чиято точност не е задача на Съда, се ползват с презумпция за релевантност.

Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 20 декември 2017 г., Núñez Torreiro, C-334/16, EU:C:2017:1007, т. 38 и цитираната съдебна практика).

- 58 В настоящия случай, видно от преписката, с която разполага Съдът, Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão (Съд по въпросите на конкуренцията, регулацията и надзора) отменя частично решението от 14 юни 2013 г. на Органа за защита на конкуренцията, по съображение че член 102 ДФЕС е неприложим по отношение на поведението на Sport TV Portugal, тъй като не е доказано, че обсъжданата търговска практика може да повлияе върху търговията между държавите членки по смисъла на този член. На 11 март 2015 г. Tribunal da Relação de Lisboa (Апелативен съд Лисабон) потвърждава решението на Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão (Съд по въпросите на конкуренцията, регулацията и надзора).
- 59 Оттук следва, че делото, с което е сезирана запитващата юрисдикция, не се води по иск за обезщетение за вреди, предявен вследствие от окончателно решение, с което се установява нарушение на член 102 ДФЕС и което е постановено от национален орган за защита на конкуренцията или от съд, упражняващ контрол.
- 60 В този смисъл е очевидно, че тълкуването на член 102 ДФЕС и на принципите на ефективност и равностойност, поискано с третия въпрос и с частта от четвъртия, която се отнася до съвместимостта на национална правна уредба като член 623 от Гражданския процесуален кодекс с правото на Съюза, няма никаква връзка с действителността или предмета на спора в главното производство, поради което тези въпроси са недопустими.

По първия въпрос

- 61 Предвид отговорите на втория, третия, четвъртия, петия и шестия въпрос не е необходимо да се отговаря на първия.

По съдебните разноски

- 62 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

- 1) Член 22 от Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията трябва да се тълкува в смисъл, че тази директива не се прилага по отношение на спора в главното производство.**

- 2) Член 102 ДФЕС и принципът на ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която, от една страна, предвижда, че давностният срок във връзка с исковете за обезщетение за вреди е тригодишен и започва да тече от момента, в който увреденото лице е узнало за правото си на обезщетение, дори да не е известно отговорното за нарушението лице, и от друга страна, не предвижда възможност за спиране или прекъсване на този срок по време на производство пред националния орган за защита на конкуренцията.

Подписи